

zijn vrouw gehaald. Ook hadden zij een ongelukkige dochter Jane, die later in haar doen en laten nogal eens door werd aangehaald. Echter zeer goede en aangename burenen, wat later nog zal blijken na Moeders dood. Zij zijn ons zeer veel tot hulp en steun geweest. Na de emigratie van Fam. Moerdijk zijn als nevenburenen naast ons komen wonen Marien Geense en Stina Koster. Ook een groot gezin, waarvan de oude Geense nog leeft. Ook zij waren voor ons beste burenen. Het was toch een gezellige tijd, niettegenstaande de armoede die er alom heerste.

Als jongen van 10 jaar breng ik mij nog een voorval in herinnering, toen ik moest gaan werken in de maand mei om zomerraapjes op te gaan trekken in de boomgaard van Jacob Wabeke (thans eigendom van Susan Welleman) in de Mairepolder. Daar was Jan Traas (de tegenwoordige Jaap Traas z'n vader) vorman. Ik verdiende daar 40 cent per dag. Maar de eerste morgen dat ik weg was, kreeg ik zulk een heimwee naar mijn Moeder, dat ik het niet meer kon uithouden en ik naar huis moest. Of we ook een goede Moeder hadden? Dat laat zich des te beter verstaan, dat zij absoluut geen onderscheid maakte tussen haar eigen kinderen en die uit het eerst huwelijk van vader. Ze waren haar allen even lief. In zeer veel gevallen is dit wel eens anders. Daarna in zomer gaan rapen als tarwe en gerst en haver en dan in de regel naar de Fredericapolder. 's Morgens om 5 uur op stap en 's avonds om 7 uur thuis. Vader en de andere broers werkten daar en dan mocht je daar z.g.n. als eigen volk rapen. Zo moest in de zomer zo veel als mogelijk was opgezameld worden voor de lange koude winters. Wat een toestanden en afbeuling van kinderen, maar de omstandigheden dreven er toe. Gelukkig dat Vader een stoere en harde werker was. Hij kon graan snijden als de beste, maar de lonen waren alstoen op een ongekend laag peil, zodat met hard werken er nog geen stukje kaas, laat staan vlees af kon. We kregen eenmaal per week Zondagsmorgens een klein schepje suiker in onze thee en Zondasmiddags een klein stukje kaas bij onze boterham. Eenmaal in het jaar eieren, die je dan met Pasen bij de boeren op moest gaan bedelen. Varkens of kippen houden was er niet bij. Dat ging heelemaal niet. Zondags na kerktijd (!) mocht je dan naar de oude consistorie achter de kerk om een rijksdaalder komen. Er was toen een zekere Tollenaar (de vader van de tegenwoordige dames Tollenaar) diaken. Deze was bakker en winkelier en verplichtte je dan nog om die f 2,50 bij hem in winkel te besteden. Wat een Christelijkheid. Verplichte winkelnering. Hij had bovendien een vrouw die deed denken aan Izebel, die haar man nog ophitste. Je hoeft niet te vragen wat voor preek dan zulk een dominé zondagsmiddags had gehouden. Wat een verleiders, inplaats van leiders des volks. Wat een verantwoording om daarmee voor een alwetend God te verschijnen. Er was toen in die tijd een eenvoudig dom mannetje als Ouderling in de kerk en die moest eens een preek lezen, wat toen nog al eens gebeurde, omdat de dominé een vacante gemeente moest dienen en die had toen een leesprek van een oude schrijver gelezen in zijn onwetenschap, n.l. een van Hellenbroek. Toen die dominé daar achetr kwam zei hij: geen broeken meer, hoor! En dat mannetje durfde het niet meer ook? Of de predikanten toen ook invloed hadden op de massa de volks? Geen wonder want Dominé Bokma was een student van de etische Proffesor Valetou. Een man die de hele kerk zowat verwoestte en op een erg dwaalspoor bracht. Toch moesten wij altijd 2 maal ter kerk. Er was geen sprake van thuisblijven. Nog zie ik voor mij vele van die oude mensen, die nu allang gestorven zijn in die oude kerk zitten. Maar ook velen die later haar de rug hebben toegekeerd en die werkelijk tot de Heere bekeerd zijn. Ik denk daarbij o.a. aan Dignus Wagenaar, die later Ouderlin is geweest jaren lang in de Geref. Gemeente. Zaterdagavond moesten dan onze klompen geschuurd worden om Zondags mee naar de kerk te gaan. Wij zaten dan op zijbankjes en de dan werd er nog al eens gerammeld met de klompen of onder de preek klapte er dan ook wel eens op de zerken die in de paden lagen. Wat een tijd en welke toestanden! Toch stond ik bij die predikant nog al in goed blaadje. Ik mocht

zeker een te weten... hartelijk nussen, daar ze erg veel van ons hield. Maar het ergste was